

קין וזהבל – מלחמת האחים הראשונה ומניעיה

ספר בראשית פרק ד

(א) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְיָ: (ב) וַתִּסְּף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל וַיְהִי הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: (ג) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה:

רש"י על בראשית פרק ד פסוק ג

(ג) מפרי האדמה – מן הגרוע ויש אגדה שאומרת זרע פשתן היה (ד"א מפרי מאיזה שבא לידו לא טוב ולא מובחר):

(ד) והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע ידוד אל הבל ואל מנחתו: (ה) ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו: (ו) ויאמר ידוד אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך: (ז) הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת ריבך ואלריך תשוקתו ואתה תמשל בו:

(ח) ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגו: (ט) ויאמר ידוד אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי:

התמיהות העולות מהסיפור:

1. מה עניינה של התורה לספר על ריב אלים בין שני אישים שאינם אבותינו?
2. מדוע 'חרה לקין'? הלא ידע שקרבנו הגרוע לא ראוי לנחת רוח לפני הבורא?

3. המניע של קין לרצח לא ברור! מה פתאום קם על אחיו בשדה?

הבה נעיין במדרשים המנסים להכניסנו לסוד הסיפור

מדרש רבה בראשית פרשה כב פסקה ז

(ז) ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם וגו' על מה היו מדיינים?

- אמרו בואו ונחלוק את העולם אחד נטל הקרקעות ואחד נטל את המטלטלין דין אמר ארעא דאת קאים עליה דידי ודין אמר מה דאת לביש דידי!

דין אמר חלוץ ודין אמר פרח מתוך כך ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגו [הקנאה]

- ... אמר רבי הונא תאומה יתירה נולדה עם הבל זה אומר אני נוטלה שאני בכור וזה אומר אני נוטלה שנוטלה עמי ומתוך כך ויקם קין: [התאוה]

- רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר שניהם נטלו את הקרקעות ושניהן נטלו את המטלטלין ועל מה היו מדיינים אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק בננה וזה אומר בתחומי בהמ"ק בננה שגא' ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בהמ"ק היך מה דאת אמר (מיכה ג) ציון שדה תחרש ומתוך כך (בראשית ד) ויקם קין אל הבל אחיו וגו' [הכבוד]

כנגד 'הקנאה, התאוה והכבוד' המוציאים האדם מהעולם

אבל הדיעה הראשונה חסרת הגיון לכאורה!

תמצית ביאורו של היבלי יקר:

וכפי הנראה שקין היה אוהב אדמה סבר שאין חשבון בשאול והעולם הזה אינו משאיר אחריו מאומה על כן בחר לו לחלקו כל חמדות העולם הזה והללמותיו בחשבו כי יתרון ארץ בכל היא. והבל סבר כי יש עוד עולם אחר נלחי אשר בו ישיג האדם התכלית האחרון על כן בחר לו להיות רועה לאן הגורם ההתבודדות כדרך שעשו הרבה נביאים כמשה ודוד וזולתם וכדי להקריב מהם קרבן לה'.....

קנייני החומר 'הקרקע' – א"א לטרטולם לעולם הבא קנייני הרוח כמטלטלין – עוברים לעוה"ב

אך מקץ ימי חלדם בראותם את עלמם קרובים לשערי מות וכי לא במותו יקח הכל אז יעבר עליו רוח קנאה לקנא בחבריו עושי דבר ה' ויעשה גם הוא מעט מזער ויסכים להביא מנחה לה', הן דרך קרבן, הן ליתן לעניים...

קרבן = קו"ף רי"ש ביי"ת נו"ן = ס"ת פשת"ן

וני"ל ... שנאמר ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגו. הזכיר שדה לפי שהיה ויכוח ביניהם בענין הקרבנות וכל אחד מטיל דופי בקרבנו של חברו כמנהג שני אנשים אשר להם הריב

כי הבל מאשים את קין על אשר הביא מן הגרוע זרע פשתן. וקין מאשים את הבל על אשר לא נתעורר אל המעשה מעלמנו כ"א עד אחר שראה את קרבנו של קין עבר עליו רוח קנאה ורלס להשוות אליו גם הוא,

ואמר לו יען כי אין אתה מתעורר אל מעשה הטוב מעלמך כ"א עד שאתה רואה אחרים עושים א"כ תינת בזמן שאתה יושב בתוך עמך אבל בהיותך בשדה במקום שאין איש מלוי

עפ"י הקבלה והחסידות

"קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד"
הוא = עצמותו ית'. שמו = אורו והתגלותו

קין = דוגל בעצם מ"עצמי" [קניתי] – עובד אדמה [דומם]

הבל = דוגל בהארה וגילויים [ותוסף] רועה צאן [חי]

מעשה = המשכת העצמות = נקודה
תלמוד = גילויים, שטח, התפשטות.

נקודה = איכות אחדותית = פשתן = סופי תיבות =
קרבן [נעוץ תחילתן בסופן]

מעשה = לא תוסיפו ולא תגרעו, איכות גרעינית
[זרעון]

תלמוד = התפשטות = כמות, נפש, בכורות, חלביהן
לאפשא בה, יגדיל תורה ויאדיר

בשורש הקדום: מעשה קדם, עצמות ואח"כ גילויים,
בסיום שית אלפי שנים: שוב יהא מעשה גדול

בזמן הזה: ההכנה לימות המשיח = גדול
תלמוד [יוסף] שמביא לידי מעשה [יהודה]

קין רצה להזיז את שעון ההיסטוריה ולהקדים את
"קץ הימים" – וזהו גדול עווננו מנשוא

קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד

הוא שמו

עצמות אור

מעשה תלמוד

אחר שנברא העולם הסדר הוא:

"הקדים ושיתפה

עם

מידת הרחמים מידת הדין"

אור עצמות

התכשטות דיוק

בייה בייש

הילה נקודה

בכה בפתל

קין הבל

בכור

שני

קנין-העצם [קניתי איש] גילוי הבל הדיבור

חזה-עצם מעצמי אדם – להבל דמה

עבודת האדמה – מעשה רועה צאן – התבודדות

לשמה שלא לשמה

עצם – פשתן נתפ"ש אור – בכורות ל' רבים

שמה א"כ קם ודאי לעולם לא תעשה קום לזכר טוב וא"כ
אין אתה ראוי להיות בעולם כי אין חפץ ה' בכסילים והבליים
רבים העושים מזל הקנאה ולא לקם שמים,

ובזה נלחו קין להבל לכך נאמר ויהי בהיותם בקדה. כשהקניז
לו תקובה נלחת מזל הקדה אז ויקם קין אל הבל אחיו
ויהרגו, כי הקדה מקום החטא וקם תהא קבורתו.

לדעת: קין – סמל החמרנות המושחתת

ואילו הבל – סמל הרוחניות הערכית

משך חכמה על בראשית פרק ד פסוק ח

(ח) ויאמר קין את הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה - כי קין אמר
אל לבו שכוונת השי"ת בדברו ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו,
שכוון אל הבל אחיו שהבל משתוקק אליו לאבדו ולהכחידו
מן העולם אבל ואתה תמשל בו, ... וזה ויאמר קין אל הבל
אחיו שאמר בלבו שמכוון השי"ת אל הבל אחיו ולכן אמר
השי"ת קול דמי אחיך צועקים אלי כו', ירצה שהוא בדבריו
כביכול גרם לחרות אפו של קין על הבל ודו"ק.

אבל תמוה הלא קין זוכה לדבר עם הקב"ה כנביא
היתכן שיהא אדם כה מושחת? ובפרט שסבור
שיהא 'גונב דעת העליונה'!?

מדרש תנחומא בראשית פרק ט

כיון שאמר לו הקב"ה אי הבל אחיך א"ל לא ידעתי
השומר אחי אנכי אתה הוא שומר כל הבריות ואתה
מבקשו מידי?! ..

ואף קין כך אמר: אני הרגתי אותו?! .. בראת בי יצה"ר
אתה שומר את הבל ולי הנחת אותו להרגו אתה הוא
שהרגתו שנקראת אנכי שאלו קבלת קרבני כמותו לא
הייתי מתקנא בו. ..

וכי לא ידע שיש לאדם 'בחירה חפשית' ואחריות
למעשיו? אלא שסבור היה שזה רק 'בדעת תחתון'
אבל ב'דעת עליון' – הכל צפוי!

וחטאו היה ש'גונב דעת העליונה' אל 'דעת תחתון'